

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**

Jilská 1, Praha 1

Tel./fax: 286 840 129

E-mail: jan.cervenka@soc.cas.cz

Občané o drogách – květen 2011

Technické parametry

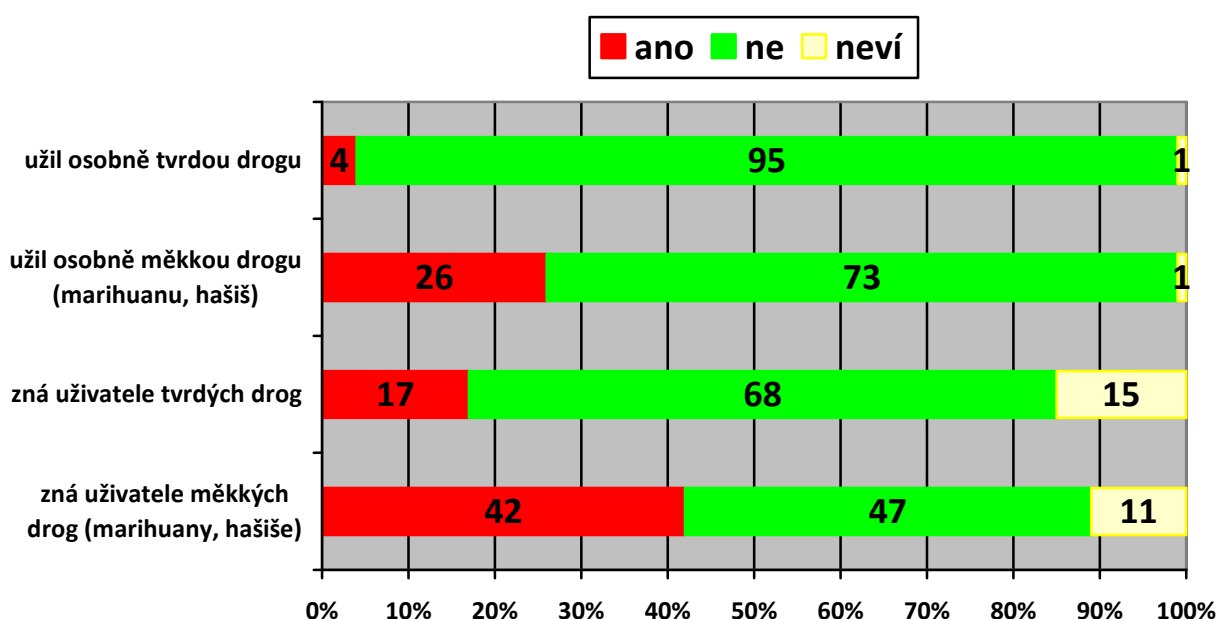
Výzkum:	<i>Naše společnost 2011, v11-05</i>
Realizátor:	<i>CVVM, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>3. – 10. 5. 2011</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1115</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>OB.43, OB.44, OB.46, OB.47, OB.48, OB.49, OB.50</i>
Zveřejněno dne:	<i>15. června 2011</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

V rámci květnového šetření se Centrum pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR, v.v.i., obšírně zabývalo problematikou drog. Výzkum v tomto ohledu zjišťoval, jestli a nakolik občané vnímají současnou situaci z hlediska užívání drog jako problém v celé České republice a specificky v místě svého bydliště. Dále se zabýval tím, zda podle mínění veřejnosti se instituce v České republice věnují drogové problematice přiměřeně nebo nedostatečně, případně naopak přílišně. Svoji pozornost šetření také zaměřilo na to, nakolik přijatelné či naopak nepřijatelné z pohledu veřejného mínění je užívání některých legálních i nelegálních látek majících psychotropní účinky. Zkoumány byly i postoje k některým specifickým otázkám souvisejícím s léčbou drogové závislosti a pomoci lidem závislým na drogách, stejně jako názory na to, co by mělo či nemělo být v souvislosti s drogami trestně postižitelné. Kromě toho především pro potřeby analýz druhého stupně u výše zmíněných otázek se výzkum dotazoval i na zkušenosti s užíváním drog, jak nepřímé (osobní znalost uživatele či uživatelů drog), tak přímé (vlastní zkušenost s drogou či drogami).

Pokud jde o osobní zkušenosti s užíváním drog, musíme předeslat, že zejména výsledky odpovědí v otázce zjišťující vlastní přímou zkušenost s konzumací těchto vesměs ilegálních látek nelze v žádném případě brát jako statistiku rozšíření užívání drog nebo dokonce drogové závislosti. Důvodem pro to je jednak to, že navzdory přísné anonymitě výzkumu na takovou otázku téměř jistě ne každý respondent bude ochoten vypovídat vždy zcela upřímně, když na jedné straně část respondentů může z pochopitelných důvodů takovou zkušenost zatajovat, ale na druhé straně, byť nejspíše méně často, se lze setkat s opačným

případem, kdy lidé z nějakého důvodu (kvůli autostylizaci, kvůli snaze působit upřímně a dodat vážnost svým odpovědím na jiné otázky k tématu jako odpovědím „zasvěceného“ jedince) se přihlásí ke „zkušenosti“, kterou ve skutečnosti nemají. Druhým důvodem je pak to, že některé sociálně vyloučené skupiny populace, k nimž patří i pravidelní, závislí uživatelé drog, jsou z velké části obtížně či vůbec ne dosažitelní v rámci výběrového celopopulačního šetření založeného na dobrovolných rozhovorech dotázaných s tazateli, takže se lze s celkem vysokou mírou pravděpodobnosti domnívat, ačkoli intenzitu vlastního užívání drog výzkum nezjišťoval, že většina těch, kdo v šetření přiznali vlastní zkušenosti s drogami, jsou experimentující, příležitostní nebo bývalí uživatelé, kteří nejsou drogově závislí. Přesto výsledky nepostrádají zajímavost, když ukazují, že poměrně velká část populace má zejména s tzv. lehkými či měkkými drogami přímou zkušenost a že se nebojí se k ní přiznat.

Graf 1: Přímá¹ a nepřímá² zkušenost s užíváním drog

Jak ukazují výsledky zachycené v grafu č. 1, více než dvě pětiny dotázaných (42 %) v šetření uvedly, že mezi přáteli a známými mají někoho, kdo užíval nebo užívá marihuanu či hašiš, a asi čtvrtina (26 %) uvedla, že sama tyto tzv. měkké drogy alespoň vyzkoušela. V případě drog jako heroin, pervitin či extáze znalost nějakého uživatele deklarovala necelá pětina (17 %) respondentů, 4 % pak přiznala osobní zkušenost s těmito tzv. tvrdými drogami.

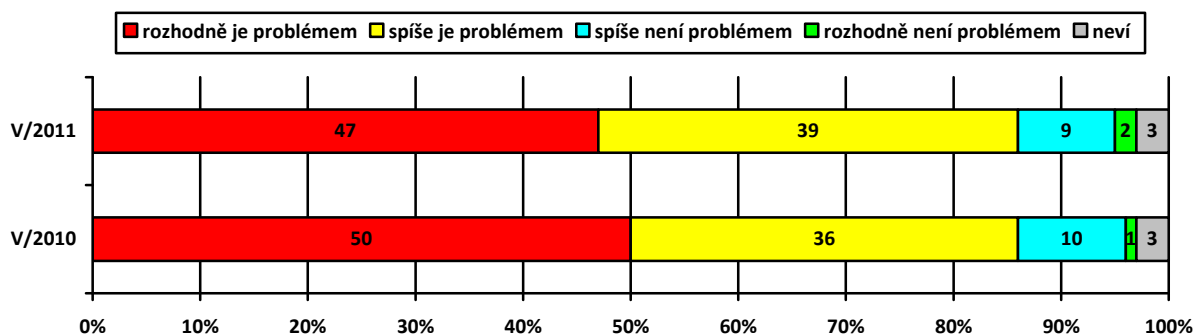
Podrobnější analýza na základě sociodemografických znaků ukázala, že z hlediska pohlaví jak přímá, tak i nepřímá zkušenost s užíváním drog je podstatně vyšší u mužů než u žen. Velmi silným diferenačním faktorem je ovšem především věk. Přímá i nepřímá zkušenost s užíváním drog je velmi vysoká zejména u lidí ve věku do 30 let, u vyšších věkových kategorií se pak rapidně snižuje. Pokud jde o osobní přímou zkušenost s marihuanou nebo

¹ Otázka: „Užil jste někdy Vy osobně a) marihuanu nebo hašiš, b) drogy, jako je např. heroin, pervitin, extáze?“

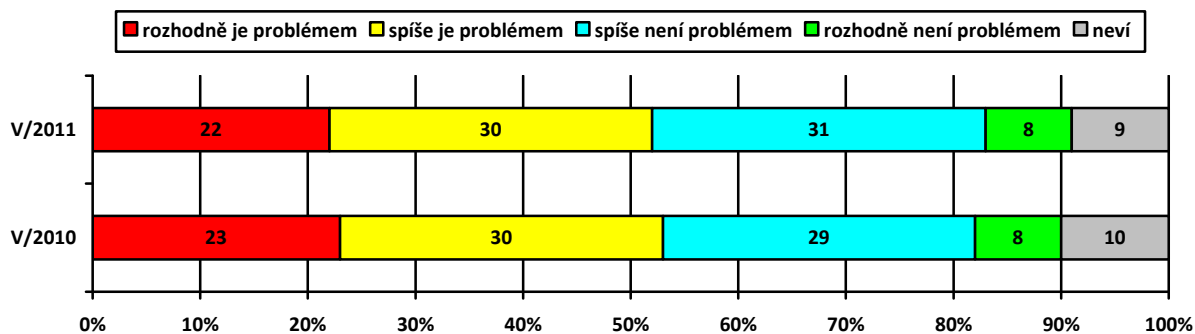
² Otázka: „Je mezi Vašimi přáteli nebo známými někdo, kdo užívá nebo někdy užíval a) marihuanu nebo hašiš, b) drogy, jako je např. heroin, pervitin, extáze?“

hašišem, tu v šetření přiznalo 47 % respondentů ve věku 15-19 let a 54 % ve věku 20-29 let, ve věkové kategorii od 30 do 44 let to byla asi třetina (32 %), mezi lidmi od 45 do 59 let mělo přímou zkušenost 16 % a mezi lidmi staršími 60 let jen 3 %. Podobně tak znalost někoho z uživatelů marihuany či hašiše deklarují asi tři čtvrtiny dotázaných mladších 30 let, ve věkovém intervalu od 30 do 44 let to je polovina, u lidí mezi 45 a 59 lety asi dvě pětiny a ve věkové kategorii od 60 let výše pak už jen přibližně desetina respondentů. V případě tvrdých drog byla tendence velmi podobná, když znalost uživatele uvedla bezmála třetina respondentů do 30 let, naopak mezi nejstaršími z dotázaných to byly pouze 3 %. Z celkově nevelkého počtu těch, kdo přiznali zkušenost s nějakou tvrdou drogou, jich více než polovina je mladších než 30 let a více než čtyři z pěti jsou ve věku do 45 let. Naproti tomu dosažené vzdělání nevykazuje u přímé či nepřímé zkušenosti s užíváním drog žádné významné rozdíly. Také z hlediska velikosti sídla nebo regionálně byly rozdíly poměrně malé, byť v případě lehkých drog byl vyšší podíl přiznaných uživatelů zaznamenán mezi respondenty z Prahy, u tvrdých drog byla přímá i nepřímá zkušenost vyšší mezi respondenty ze severozápadu Čech.

Graf 2a: Představuje situace v užívání drog problém v celé ČR?

Graf 2b: Představuje situace v užívání drog problém v místě bydliště?

Z výsledků zachycených v grafech 2a a 2b je patrné, že současnou situaci z hlediska užívání drog³ naprostá většina dotázaných (86 %) vnímá jako problém z pohledu celé ČR, mírná nadpoloviční většina (52 %) má tentýž pocit i pokud jde o jejich vlastní bydliště. Naopak 11 % užívání drog jako problém v rámci ČR nevidí, dvě pětiny (39 %) respondentů pak optimisticky hodnotí situaci z hlediska

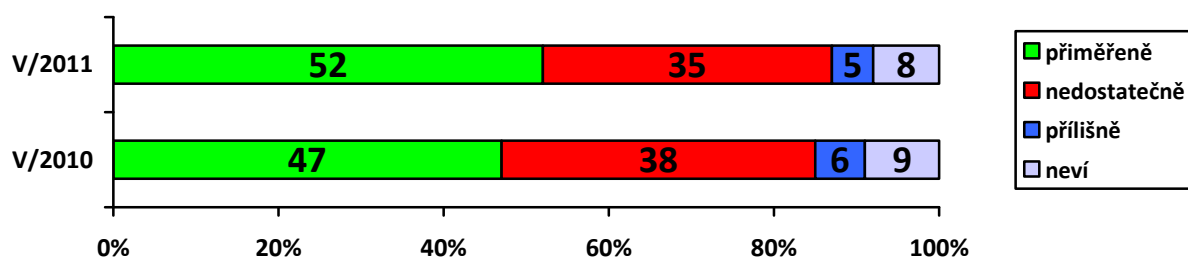
³ Otázka: „Je nebo není podle Vás současná situace v užívání drog problémem a) v celé České republice, b) v místě Vašeho bydliště?“

místa, kde žijí. V případě hodnocení situace v místě vlastního bydliště byl zaznamenán zřetelně vyšší podíl nerozhodných odpovědí než u hodnocení situace v zemi jako celku. Oproti loňskému květnovému šetření se aktuální hodnocení statisticky významně neposunulo.

Poněkud méně často a s menší intenzitou jako problém v kontextu celé země vnímají situaci ohledně užívání drog lidé, kteří mají s drogami přímou zkušenost jako uživatelé měkkých či tvrdých drog. Naproti tomu lidé znající uživatele tvrdých drog jsou o poznání kritičtější v hodnocení situace v místě svého bydliště.

Mírně kritičtějšími v hodnocení situace ohledně užívání drog v ČR jsou ženy. Situaci v místě svého bydliště zřetelně příznivěji hodnotili lidé z obcí do 800 obyvatel, horší pak bylo hodnocení respondentů z menších měst od pěti do patnácti tisíc obyvatel a také z metropole. Z hlediska regionálního je hodnocení situace v místě bydliště výrazně kritičtější mezi obyvateli severozápadních Čech.

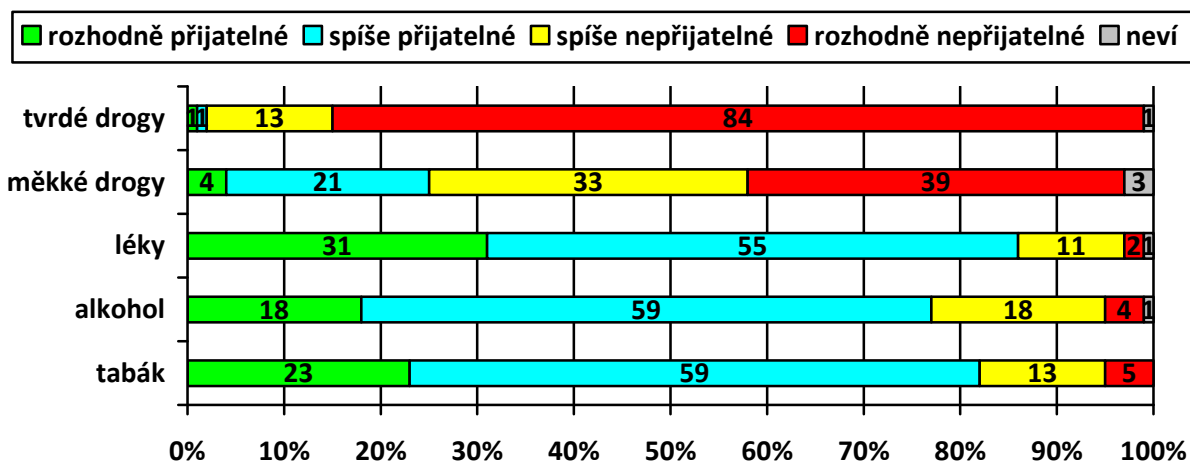
Graf 3: Jak se instituce v ČR zabývají problémem užívání drog?⁴

Pokud jde o pozornost a péči, kterou problematice užívání drog věnují příslušné instituce v České republice, více než polovina (52 %) veřejnosti soudí, že je přiměřená, o málo více než třetina (35 %) ji považuje za nedostatečnou a jeden z dvaceti dotázaných (5 %) ji naopak vnímá jako přehnanou. Oproti srovnatelnému šetření z května 2010 se mírně (o pět procentních bodů) zvýšil podíl těch, kdo pozornost a péči příslušných institucí v ČR věnovanou problematice užívání drog považují za přiměřenou.

Pocit, že je péče věnovaná drogové problematice ze strany odpovědných institucí přiměřená, je relativně nižší mezi dotázanými staršími 60 let a lidmi se špatnou životní úrovní své domácnosti.

⁴ Otázka: „Podle Vašeho názoru, zabývají se instituce v České republice problémem užívání drog příliš mnoho, přiměřeně, nedostatečně?“

Graf 4: Přijatelnost užívání některých látek⁵

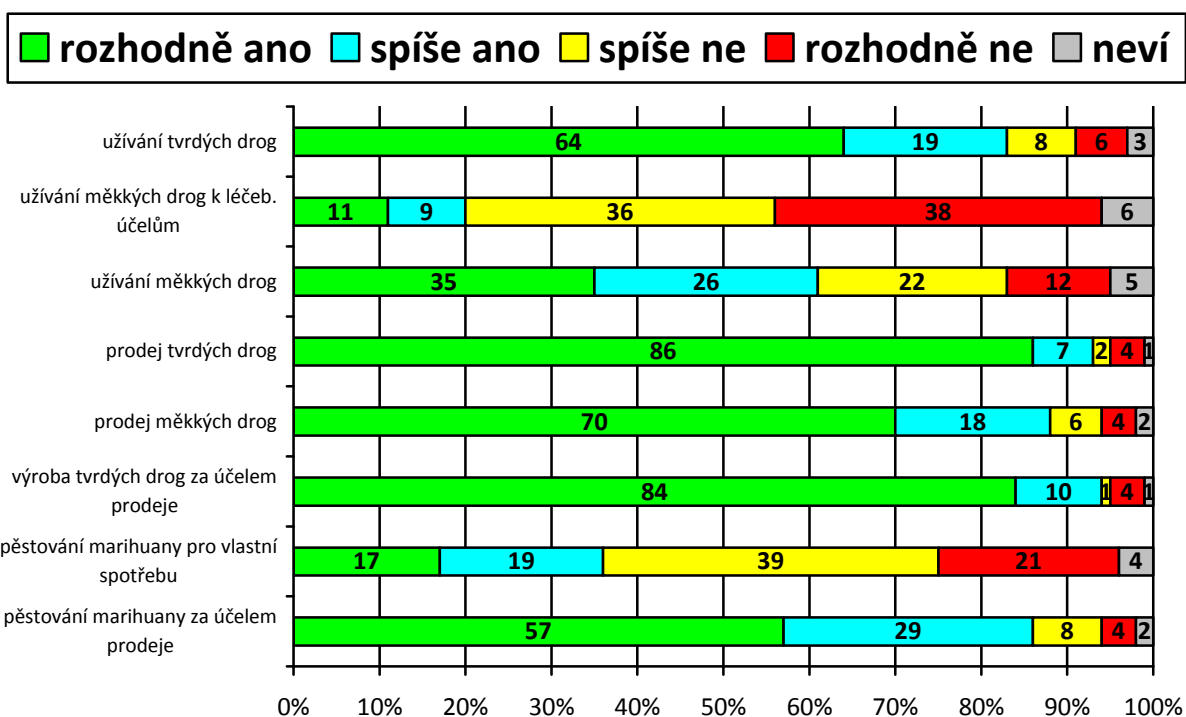
Tabulka 1: Přijatelnost/nepřijatelnost užívání některých látek (%)

	V/2010	V/2011
tvrdé drogy	1/97	2/97
měkké drogy	26/70	25/72
léky	87/10	86/13
alkohol	72/26	77/22
tabák	74/25	82/18

Z odpovědí na otázku zjišťující přijatelnost či nepřijatelnost užívání některých látek (viz graf 4) vyplývá, že relativně vysokou úroveň akceptace mají zejména léky působící na psychiku lidí, jako jsou léky na uklidnění, na spaní, proti bolesti a podobně, jejichž užívání za přijatelné označilo 86 % respondentů. Také užívání legálních a víceméně dlouhodobě společensky akceptovaných „drog“, jako tabáku či alkoholu, výrazná většina dotázaných vidí jako přijatelné, byť přibližně pětina oslovených se v těchto případech vyjádřila opačně. Naopak pouze menšina dosahující jedné čtvrtiny (25 %) za přijatelné považuje i užívání tzv. měkkých drog, jako jsou marihuana či hašiš, zatímco 72 % to vnímá jako nepřijatelné. Postoj k užívání tzv. tvrdých drog je prakticky jednomyslně negativní. Jak ukazují údaje v tabulce 1, oproti srovnatelnému šetření z loňska byl zaznamenán vyšší podíl akceptace v případě tabáku o osm procentních bodů a alkoholu o pět procentních bodů. Postoj k ostatním položkám se statisticky významně nezměnil.

Podrobnější analýza ukazuje, že relativně liberálnější postoj k užívání měkkých drog mají muži, lidé mladší 30 let, Pražané a ti, kdo mají nepřímou zkušenost s užitím nějaké drogy nebo ji sami osobně užili. Naopak relativně méně vstřícní k užívání měkkých drog jsou lidé starší 45 a zejména 60 let, ženy a voliči preferující KSČM. V případě tabáku a alkoholu z hlediska pohlaví a věku byly difference podobné jako v případě měkkých drog. Také ti, kdo mají zkušenosti s drogami, se vesměs staví vstřícněji ke kouření nebo k pití alkoholu.

⁵ Otázka: „Považujete Vy osobně užívání následujících látek za přijatelné nebo nepřijatelné? a) Tabáku, b) alkoholu, c) léků proti bolesti, na spaní nebo na uklidnění, d) tzv. měkkých drog (např. marihuana, hašiš), e) tzv. tvrdých drog (např. extáze, pervitin, heroin).“

Graf 5: Mělo by být trestné...⁶

Tabulka 2: Souhlas/nesouhlas s trestním postihem... (%)

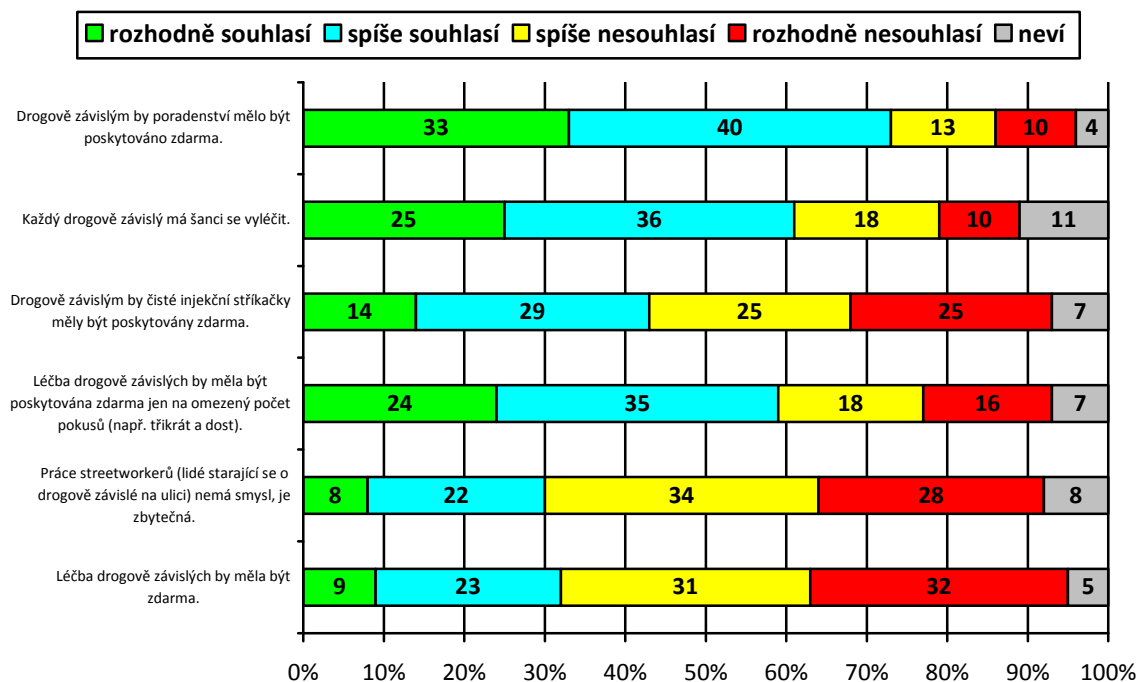
	V/2009	V/2011
pěstování marihuany za účelem dalšího prodeje	88/10	86/12
pěstování marihuany za účelem vlastní spotřeby	33/62	36/60
výroba drog, jako je např. heroin, pervitin, extáze za účelem dalšího prodeje	96/3	94/5
prodej drog, jako je marihuana, hašiš	91/8	88/10
prodej drog, jako je např. heroin, pervitin, extáze	96/3	93/6
užívání marihuany, hašiše	65/31	61/34
užívání marihuany, hašiše k léčebným účelům	19/76	20/74
užívání drog, jako je např. heroin, pervitin, extáze	83/13	83/14

Výsledky zachycené v grafu 5 ukazují, že výrazná většina české veřejnosti si myslí, že trestně postižitelné by vedle výroby a prodeje tzv. tvrdých drog, pěstování marihuany za účelem dalšího prodeje a prodeje tzv. měkkých drog mělo být i jejich konzumování. Ve všech ohledech je postoj k tvrdým drogám o něco rezolutnější, když jejich produkci a obchodování s nimi chce postihovat vždy více než devět z deseti občanů a i jejich konzumaci by trestaly čtyři pětiny lidí. Ale i v případě marihuany či hašiše by jejich produkci a šíření postihovalo téměř

⁶ Otázka: „Měl by být trestnímu postihu vystaven člověk, který je přistižen při následujících činnostech? a) Pěstování marihuany za účelem dalšího prodeje, b) pěstování marihuany za účelem vlastní spotřeby, c) výrobě drog, jako je např. heroin, pervitin, extáze za účelem dalšího prodeje, d) prodej drog, jako je marihuana, hašiš, e) prodej drog, jako je např. heroin, pervitin, extáze, f) užívání marihuany, hašiše, g) užívání marihuany, hašiše k léčebným účelům, h) užívání drog, jako je např. heroin, pervitin, extáze.“

devět z deseti oslovených a asi tři lidé z pěti by chtěli stíhat i jejich uživatele. Jedinými z pohledu většiny veřejnosti akceptovatelnými aktivitami zařazenými do výzkumu tak jsou pěstování marihuany pro vlastní spotřebu, jež by trestala jen o málo více než třetina respondentů, a užívání měkkých drog k léčebným účelům, které by nechala trestně postihovat pětina oslovených. V porovnání s výsledky obdobného šetření z roku 2009, které ukazuje tabulka 2, jediný statisticky významný posun představuje mírný pokles podílu těch, kteří si přejí trestní postihování konzumace měkkých drog.

Graf 6: Názory na některé aspekty problematiky drogově závislých⁷

Tabulka 3: Souhlas/nesouhlas s výroky

	V/2009	V/2011
Léčba drogově závislých by měla být zdarma.	30/66	32/63
Práce streetworkerů (lidé starající se o drogově závislé na ulici) nemá smysl, je zbytečná.	26/66	30/62
Léčba drogově závislých by měla být poskytována zdarma jen na omezený počet pokusů (např. třikrát a dost).	61/34	59/34
Drogově závislým by čisté injekční stříkačky měly být poskytovány zdarma.	46/48	43/50
Každý drogově závislý má šanci se vyléčit.	60/28	61/28
Drogově závislým by poradenství mělo být poskytováno zdarma.	76/20	73/23

Údaje v grafu 6 znázorňují postoje veřejnosti k některým dílčím otázkám spojeným s problematikou drogově závislých. Z šetření vyplynulo, že výrazná většina dotázaných souhlasí s tím, že by drogově závislým lidem měla být

⁷ Otázka: „Souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími výroky? a) Léčba drogově závislých by měla být zdarma. b) Práce streetworkerů (lidé starající se o drogově závislé na ulici) nemá smysl, je zbytečná. c) Léčba drogově závislých by měla být poskytována zdarma jen na omezený počet pokusů (např. třikrát a dost). d) Drogově závislým by čisté injekční stříkačky měly být poskytovány zdarma. e) Každý drogově závislý má šanci se vyléčit. f) Drogově závislým by poradenství mělo být poskytováno zdarma.“

zdarma poskytována poradenská pomoc (73 % souhlasí, 23 % nesouhlasí) a že každý drogově závislý člověk má šanci se ze své závislosti vyléčit (61 % : 28 %). Jen menšina lidí se ovšem domnívá, že léčba drogově závislých by měla být zdarma bez jakéhokoli omezení (32 % souhlasí, 63 % nesouhlasí), většina naopak podporuje pouze limitovaný počet pokusů o léčbu drogové závislosti zdarma (59 % souhlasí, 34 % nesouhlasí). Jen malá část dotázaných považuje za zbytečnou práci tzv. streetworkerů (30 % ano, 62 % nikoli), přesto však je veřejnost poměrně výrazně rozdělená v pohledu na to, zda by drogově závislým měly být zdarma poskytovány čisté injekční stříkačky, a to s mírnou převahou nesouhlasících (43 % je pro, 50 % proti). Od roku 2009, kdy bylo prováděno obdobné šetření (viz tabulku 3), se názory veřejnosti výrazně nezměnily, když jedinou položkou, u níž změna těsně překročila hranici výběrové chyby, byl výrok o zbytečnosti práce streetworkerů, kde se souhlas s tímto tvrzením zvýšil o čtyři procentní body při stejném poklesu podílu nesouhlasících.